

Ключові слова: свідомість, суспільство, психологічний вплив, цінності, правова культура.

Keywords: consciousness, society, psychological influence, values, legal culture.

Орзів Юрій Геннадійович,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного Університету «Одеська юридична академія»,
приватний нотаріус*

НОТАРІАЛЬНА ТАЄМНИЦЯ – ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

В умовах постійних глобалізаційних процесів питання захисту інформації у будь-якому її вигляді набуває неабиякої значущості. Законодавство повинно відповідати потребам ринку і підтримувати ринкову економіку. Праву як достатньо ригідній, в порівнянні з динамічним ринком, сфері суспільних відносин все складніше встигати за ринковими процесами. Це призводить до того, що актуальне законодавство все частіше не відповідає потребам ринку.

Європейське приватне право розрізняє два основних шляхи генерування приватного права: кодова форма та побудова приватного права виходячи зі справ та конкретних ситуацій, та визначення загальних принципів емпірично та індуктивно аніж з апіорних концептів [1, ст. 16].

У нотаріальному процесі правовою конструкцією, що забезпечує, захист інформації та є умовою можливості існування такого захисту є концепт нотаріальної таємниці.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про нотаріат» (далі – Закон), нотаріальна таємниця – сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо [2].

За роки існування стаття 8 Закону зазнала значних змін та доповнювалась 10 разів, при чому з 2012 року фактично кожного року включаючи поточний, 2019 рік. Так можна спостерігати спроби законодавця зробити адекватним законодавче регулювання питання нотаріальної таємниці виходячи з постійних змін та реформування інших сфер законодавства України.

Увага законодавця до питань нотаріальної таємниці є об'єктивно зумовленою. Натомість цю увагу та її результати не можна визнати адекватними існуючим потребам. Стаття 8 Закону наразі нагадує клаптикову ковдру з різних понять та акцентів, що в ній робляться. Спроби законотворця

адаптувати законодавство через постійні зміни та реформування нагадує наслідки, до яких призводить гармонізація національного законодавства європейських країн вимогам Європейського союзу, коли законодавство таких країн стає схожим на потік, що постійно змінюється [1, ст. 17].

Так в межах однієї статті законодавець використовує поняття «інформація», «довідка про вчинену нотаріальну дію та копії документів, що зберігаються у нотаріуса», «Довідки про вчинені нотаріальні дії та інші документи», «довідки про суму нотаріально посвідчених договорів», «копії документів та витяги з них», «інформація про вступ фізичної особи у права спадкоємця з обов'язковим зазначенням повних даних про таку особу та даних про майно, отримане за правом успадкування».

Навіть поверхневий аналіз статті 8 закону дає підстави говорити про те, що є різниця між наданням нотаріусом інформації, документів, витягів з них та копій документів, що зберігаються у нотаріуса.

Різниця у підходах призводить до низького рівня ефективності норми, проблем правозастосування та поліінтерпретації.

Так, запити від приватних та державних виконавців як правило направлені на отримання копій договорів, а іноді і оригіналів документів, що зберігаються у архіві державної нотаріальної контори або приватного нотаріуса. Водночас стаття 8 Закону допускає надання на обґрунтовану письмову вимогу державного виконавця, приватного виконавця за виконавчим провадженням з обов'язковим зазначенням номера виконавчого провадження та реквізитів виконавчого документа, на підставі якого здійснюється виконавче провадження Довідки про вчинені нотаріальні дії та інші документи. При цьому, по-перше, законодавцем жодним чином не деталізується про які саме види інших документів йде мова, а по-друге, та ж сама стаття 8 Закону встановлює, що лише надання інформації органу державної виконавчої служби або приватному виконавцю не є порушенням нотаріальної таємниці. По-третє, конструкція «надання копій документів, що зберігаються у нотаріуса» не одне і теж саме, що надання «інших документів» оскільки слова «зберігаються у нотаріуса» говорять про відношення до архіву нотаріуса.

З огляду на такий стан речей виникає питання, чи буде вважатися порушенням нотаріальної таємниці нотаріусом у випадку надання ним не тільки інформації але і копій документів, що зберігаються у нотаріуса? Практика правозастосування з даного питання розходиться та свідчить про різні випадки, як надання так і не надання нотаріусами документів та копій

документів, що зберігаються у нотаріуса на запити органів виконавчої служби та приватних виконавців.

На жаль Правила деонтологія та організації нотаріатів [3], які ще називаються Деонтологічний кодекс нотаріату МСЛН (далі - Кодекс МСЛН) також не вносять правової визначеності (legal certainty) у подібні питання. Так, статтею 10 встановлює обов'язок нотаріусів латинської системи співпрацювати з державними інституціями, агенціями та іншими організаціями, водночас, жодним чином не ставлячи під загрозу нотаріальну таємницю [3]. Стаття 11 Кодексу МСЛН встановлює, нотаріальні реєстри, документи архіву зберігаються у нотаріуса та підпадають під захист в якості конфіденційної інформації та професійної таємниці [3]. Більш того, Кодекс МСЛН встановлює перелік порушень Кодексу МСЛН та санкцій за них, серед яких є порушення нотаріальної таємниці. Обов'язок нотаріуса зберігати професійну таємницю передбачає також обов'язок нотаріуса забезпечити належний електронний захист усієї інформації, що містить у електронних документах складених нотаріусом. Також Кодексом МСЛН робиться відповідний акцент на те, що професійна таємниця не є абсолютною та підпорядковується загальному інтересу та загальному благу (common good) [3]. Всі ці норми навіть на міжнародному рівні не встановлюють чіткого та прозорого механізму дій нотаріуса, вимагаючи від нотаріуса постійно балансувати між обов'язком зберігати нотаріальну таємницю та обов'язком служити загальному благу (common good).

На нашу думку, нотаріус має право надавати органам державної виконавчої служби та приватним виконавцям виключно довідки про вчинені нотаріальні дії (вони містять інформацію про таку дію, а не документи такої нотаріальної дії) та іншу інформацію про вчинену нотаріальну дію викладену у інших документах, складених таким нотаріусом на запит виконавчої служби або приватного виконавця. Такі документи не можуть бути документами на підставі яких вчинено таку нотаріальну дію або самими документами, на яких зазначені посвідчувальні написи.

Викладена проблема є лише однією з числа існуючих у питанні нотаріальної таємниці, яка потребує негайного системного регулювання з метою запобігання зловживанням та неоднаковому застосуванню норм, що ставить під загрозу не тільки нотаріальну таємницю як таку, але і довіру суспільства до інституту нотаріату.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Hector L. MacQueen, Antoni Vaquer, Santiago Espiau Espiau, Regional Private Laws and Codification in Europe. – Published in the United States of America by Cambridge University Press, New York. – 2003. – 334 p.
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12/page>
3. Deontology and Rules of Organization for Notariats [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uinl.org/organizacion-de-la-funcion>.

Ключові слова: таємниця, захист інформації, адаптація, нотаріус, договір.

Keywords: secrecy, information protection, adaptation, notary, contract.

Резніченко Семен Васильович,

кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

Олексієнко Анастасія Олегівна,

*студент 2 курсу магістратури факультету №1 ННІПК
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ У СТАНІ КРАЙНЬОЇ НЕОБХІДНОСТІ

Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності викликає відчуття недосконалості вивчення цієї тематики. Виникає питання чому особа, яка попередила небезпеку, можливо і ризикуючи власним здоров'ям, життям чи майном, має відшкодовувати шкоду.

За основу аналізу цих питань, були взяті праці таких науковців як: М. М. Агарков, С. С. Алексєєв, І. А. Бірюков, Д. В. Боброва, С. М. Братусь, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, Г. В. Єрьоменко, Ю. О. Заїка, О. С. Йоффе, Н. С. Кузнєцова, В. І. Курило, В. В. Луць, О. Ю. Піддубний, В. І. Семчик, О. В. Церковна, Я. М. Шевченко, С. І. Шимон, Ю. В. Ярмоленко та інші.

Аналіз праць цих вчених підштовхує на те, що питання досліджено все ж таки не в повному обсязі. Також положення цивільного законодавства демонструє певні прогалини. Виникає необхідність перегляду цивільного законодавства, ліквідації цих суперечностей, які виникають у правовідносинах. Основою питання відшкодування шкоди в стані крайньої необхідності є ст. 1171 ЦК України [1], яку проаналізуємо детальніше:

– шкода, в рамках крайньої необхідності заподіюється з ціллю усунення небезпеки, що загрожувала іншій фізичній чи юридичній особі. Таким чином